

Geúsnó. RÁDICS MÁRTA

Geústés ideje:

TART.: NÉPRAJZI GeúSTÉS BIZÉN

57 lap, 3 kotta, 3 rajt, 2 foto

FÖLDRAJZI kottaró: BIZÉ

SNAK kottaró: XIX,  
XXI,  
XXV

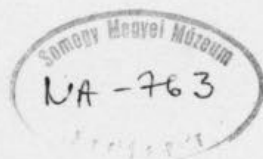
PAPÍRIPARI VÁLLALAT



KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRNOVÁS

ATUEZETUE AZ EÖRSEGES 2067 - a TETELE AVOL



RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

2067

**NÉPRAJZI  
GYŰJTÉS  
BIZÉN**

*Jelige: „KISFALUM”*

## T a r t a l o m

	Oldal
Bevezetés	1
Köszöntő	2
A falu neve	3
<u>Népszokások</u>	
Regülés	4
Merécsolás Bizén	6
Pünkösdjárás	10
Pünkösdkirályság	12
Komatálzás	13
Hushagyói szokás a faluban	14
<u>Babonák, népszokások</u>	
Luca napja	15
"Lakodalom van a mi utcánkban."	18
<u>Babonák</u>	
Leányprobléma	31
Kisgyermekhez kapcsolódó babonák	35
Az év egyes napjainak babonái	38
A növények és állatok világához fűződő babonák	42
Babonás történetek	48
Technikai találmányok	52
<u>Gyermekjátékok</u>	
Borsózás. Becsaló	53
Csigázás. Körözés	54
A cságvári kápolna	55
Haj szénája, szómája	56
Hopp, lovacska, hopp!	57

Bize Somogy megye nyugati részén, a balatonszentgyörgy-somogyszobi vasutvonal mentén fekvő kisközség.

A járási székhelytől, Marcalitól 5, a megyeszékhelytől 56 km-re terül el. A falu lélekszáma nem éri el a 300 főt sem. Mégis ebben az ici-pici faluban csaknem minden fiatal középiskolában tanul, egyetemre jár. Ebből a csöppnyi faluból nagyon sok értelmiségi ember került már ki. És ebben a faluban az emberek gondolkodásmódja is nagyon előrehaladott. Ezt bizonyítja az is, hogy gyűjtésem során azt tapasztaltam, hogy az idősebb korosztály már egyáltalán nem hisz a babonás életben. Ők csak a nagypapák, nagymamák által ismert dolgokat mondták el nekem nagyon szívesen.

Nagyon boldog voltam, hogy mindenki segíteni akart, mindenki a segítségemre volt.

A hosszú, éjszakákba nyúló beszélgetésekkor, magnófelvételekkor mindenki mindent el akart mondani.

A babonákról áttértünk a régi szokásokra, majd a lakodalmi köszöntőkre. És ezek az emberek azt is el akarták mondani, hogy amikor ők fiatalok voltak, akkor hogyan játszottak.

Mindent szívesen vettem tőlük, és mindent türelmesen végighallgattam. Hogy mindez ne csak üres beszéd legyen, ezért vettem ezt mind papírra is.

Már nem sok az olyan ember a faluban, aki ismerte ezt a régi életet, a régi szokásokat. Ezért nem tudtam volna csak egy témakört kidolgozni. Az emberek segítőkészsége ellenére sem gyűlt össze csak egy témakörhöz kapcsolódó, elegendő anyag.

Igy gyűjteményem több rövidebb részből tevődik össze.

Most, hogy munkámmal elkészültem, úgyérzem, nagyon sokat gazdagodtam. Gazdagodtam, mert megismertem a falu régi életét, ami számomra eddig csaknem teljesen ismeretlen volt. És ismeretlen ez minden velem egyidős fiatalnak is.



Adatközlőim:

Tálos József	78 éves
Károly József	63 éves
Károly János	67 éves
Lantos Máté	71 éves
Horváth Vendelné	68 éves
Vadál Jánosné	74 éves
Amtszman Lajosné	61 éves
Amtszman Lajos	63 éves
Speizer Józsefné	85 éves
Krénsz Istvánné	56 éves
Trubek Istvánné	60 éves
Nyakas Istvánné	67 éves

Köszöntő

Ahány Talián képes,  
Képet eladni képes.  
Válogvető cigány,  
Ahány válogot vet.  
Rokona a cimbalmos,  
Ahány hurt ütöget.  
Ahány szem zab Árvába,  
Akó bor Zalába,  
Bödön turó Liptóba,  
Kunságba járomszög,  
Hevesbe ahány kácsa,  
Pesten fotografista,  
Budán zsidógyerek,  
Königgrätzbe gyutuspuska,  
És ott szintén retiráta,  
Bibliába ahány betü,  
Ahány vénembernek jólesik a tütü,  
Sváb litániában ahányszor van hájlig,  
Ahány bécsi bürger a sörtől elázik,  
Eresz alatt ahány fecske,  
Tiszába kecsege,  
A magyarok istene

A Józsefeket

Százszor annyi évig éltesse!

A falu neve

Gyűjtőútam során több háznál is megkérdeztem, hogy vajon tudják e a faluban élő emberek, hogy kiről nevezték el falunkat. Sajnos nem. Csupán pár háznál tudták megmondani, akik rendelkeznek a Somogy Vármegye története című könyvvel.

Pár háznál hallottam ezt a választ:

- Régen Bize nem itt volt, hanem a mai pusztaszentegyházi dülönél. Ezt a falut a törökök lerombolták. Mindenkit legyilkoltak. Csupán két család tudott megmenekülni. Ezek is az erdőbe elrejtett bunkerban tudtak meghúzódni. A török kivonulása után ők építettek lakhelyet maguknak a jelenlegi falu területén. Az egyiknek Piszte Péter volt a neve. És e névből alakult ki átformálódás során Bize.

Azonban kivétel nélkül, minden háznál, sőt a környező falvakban is tudják a falu csufnevét. /Ma már nem használják./

- Bizét azért csufolták el nixpródnak, mert régen a koldusok jártak házról-házra; és kéregettek. Minden háznál azt mondták nekik, hogy nixpród. Ugyanis a bizeiek németek voltak, és nagyon zsugoriak. A koldusokat is mindenütt elutasították, és ezért maradt a falun a nixpród csufnév.

Regülés

Ujév napján a faluban regülni szoktak.

Minden évben ezzel a kedves szokással kívántak boldog  
ujévet az egyszerű falusi otthonokban.

A regülőök csoportját a faluban élő legények tették ki.  
Minden háznál elénekelték az alábbi szöveget:

1972-ik évben vigadjunk

A ma született Jézust imádjuk.

Éltünket meg javítsuk.

Amott keletkezik, egy szép folyó viz,

Abból iszik egy szép, zöldelő pázsit.

Csoda tévők szarvasa, ezer ága boga,

Ezer mise legyen, ezer gyertya égjen,

Gyullatlan gyulladjék, aludatlan aludjék,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Adjon az uristen, a házigazdának,

Ötven-hatvan tehenet, ammellé egy tehenest,

Annak a kezébe, arany ostor nyelet,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

/Adjon az uristen, a házigazdának,

Egy-két tehenet, csöbörszámra a tejet,

Had süssenek rétest, szegény regülőöknek.

Haj rege rajta, ez uj esztendőben./

Adjon az uristen, a házigazdának,

Egy kis rongyos ólacsckát,

Száz darab malackát,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Adjon az uristen, a háziasszonynak,

Annyi tejet, vaját,

Mint a kutban a viz,

Haj rege rajta, ez uj esztendőben.



Adjon az uristen, a háziasszonynak,  
Annyi csirkét, tyukot, mint az égen a csillag,  
Annyi kacsát, libát, mint a réten a fűszél,  
Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Amott vagyon egy legény, kinek neve János,  
Amott vagyon egy leány, kinek neve Annus,  
Isten meg se mentse, kebelébe ejtse,  
Ugy össze fondorítsa, mint a cica farka,  
Haj rege rajta, ez uj esztendőben.

Ezután még az O szép Jézus ez uj esztendőben című vallási  
ének csendült fel, majd így kívántak boldog újévet a ház  
népének.

Amikor azt énekelték, hogy gyullatlan gyulladjék, aludat-  
lan aludjék, ekkor gyújtották meg a házban a lámpát - mert  
villany még nem volt -, és fogadták a regülőket.

A regülés befejeztével kocsonyával és pálinkával kínálták  
meg a regülők csoportját.

I.  $\text{b} \frac{2}{4}$  1972. eüben

G - 2200r

Tudvalevő, hogy a XIX. században a Széchenyi család a községbe németeket /svábokat/ telepített Thüringiából /Speizer, Strohmajer, Jüngling/. Ugyanakkor jöttek a faluba csehek /Trubek, Nemezc/, valamint délszlávok /Rádics, Radovics/ is.

A lakosság többsége azonban sváb volt. Ezek az ide telepített emberek elhozták magukkal szokásaikat is, és többen beszélnek ma is németül /svábul/.

A kerepelés, vagy ahogyan ők mondják, a merácsolás is sváb eredetű.

### Merácsolás Bizén

Nagycsütörtökön, amikor nem szoktak harangozni, délben már megkezdték a merácsolást.

A merácsolók hatan voltak. Hat fiatal legényke, már nagyobb iskolások. Közülük 4 merácsos, és 2 bumbenos.

A falu közepén álló templomnál gyülekeztek, és onnan indultak el. Három északra, három pedig dél fele tartott, és mindig cseréltek. Letérdeltek, levették a sapkájukat, megforgatták a merácsokat és a bumbent, és először nagycsütörtökön a déli 12 órára merácsoltak.

Kerepelünk, kerepelünk tizenkettőt!

Mir ratschen, mir ratschen zwölwi!

Minden ötödik, hatodik háznál megálltak és merácsoltak, míg végig nem értek a falun.

Este általában litánia szokott lenni. Litániára félóránként háromszor merácsoltak, és így kiabáltak:

Kerepelünk, kerepelünk első rózsafüzérre!

Mir ratschen, mir ratschen ersti Rosenkranz!

Kerepelünk, kerepelünk másodikat rózsafüzérre!

Mir ratschen, mir ratschen zwati Rosenkranz!

Kerepelünk, kerepelünk össze, rózsafüzérre!

Mir ratschen, mir ratschen zami Rosenkranz!

Az esti imádságharangszóra pedig így merácsoltak:

Kerepelünk, kerepelünk Áve Máriára!

Mir ratschen, mir ratschen Ave Maria!

Este egy háznál aludtak. Általában a dékánál, vagy valamelyik merácsolónál, hogy reggel együtt indulhassanak. Az istállóban, vagy a pajtában aludtak, és ott költötték fel őket.

Nagypénteken reggel ismét kezdték a merácsolást. A templom előtt még mind a hatan együtt merácsoltak, majd szétvált a kis csoport, és ezt mondták:

Kerepelünk, kerepelünk angyali üdvözetet, amit mindenki, aki katolikus imádkozzon! Mindenki térdeljen le, és imádkozzon 3 miatyánkot és 3 Áve Máriát!

Mir ratschen, mir ratschen 'nen englischen Gruss, was der Christ-katholische Mensch/en/ beten muss.  
Wir fall'n all' auf die Knie, und beten drei Vate unser und drei Ave Maria!

E napon ugyanúgy merácsoltak, mint az előző nap, nagycsütörtökön. Amikor vége lett a merácsolásnak, akkor a merácsoló fiúk mindegyike fogott egy-egy kosarat. Minden ház előtt megálltak, merácsoltak, és így kiabáltak:

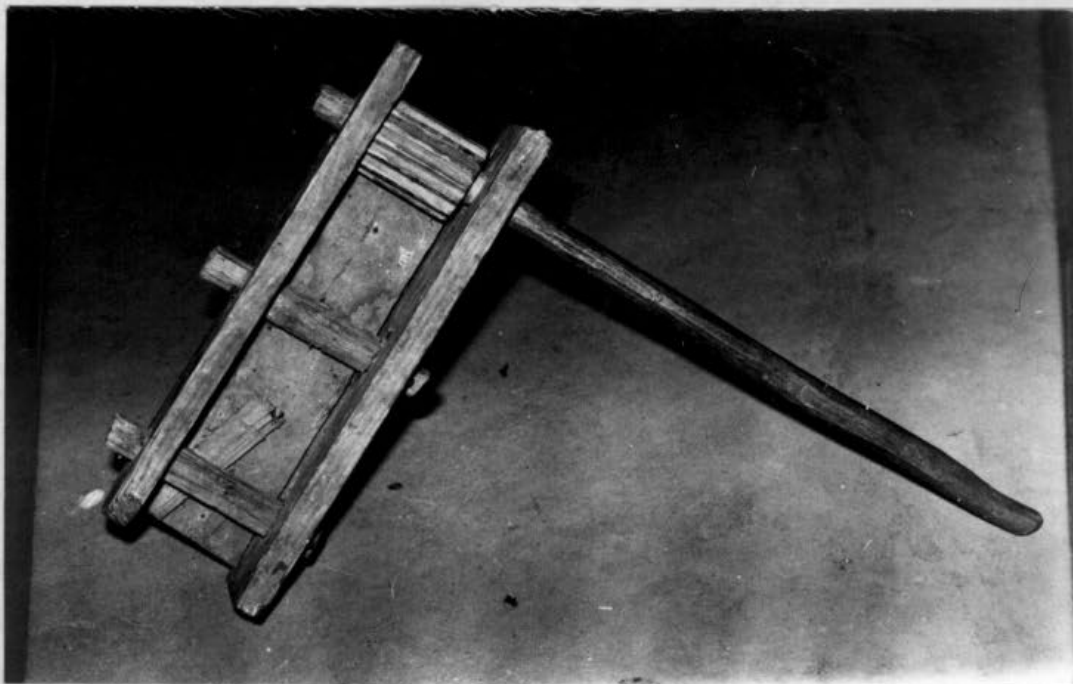
Kerepelünk, kerepelünk husvéti tojást!

Mir ratschen, mir ratschen um en Osterei!

Minden háznál összeszedték a tojást, ki egyet, ki kettőt adott nekik; és ki hogyan akarta.  
Ezután visszamentek a szálláshelyükre, és ott egyenlően elosztottak rajt. Vagy eladták a tojásokat, s így pénzt kaptak érte.  
Ez volt a keresetük.



A merácsoláshoz szükséges eszközöket, a merácsot és a bumbent is házilag készítették. Ezek a tárgyak évről-évre általában átszálltak a fiatalabb nemzedékre.



- Merács



-Bumben

A merácsolás egy különös kis történettel ért véget. Az egyik háznál a merácsolók záp tojást kaptak.

Méregből hozzácsapták a gazda házafalához. A bácsi megharagudott rájuk, és a következő évben már fenn állt a bizei templomtoronyban is a kereplő. Így megszakadt ez a régi szokás a faluban. Pár évre rá, még egyszer, utoljára, merácsoltak a faluban, mivel öreg volt a dékán. Ő kérte meg a fiukat - mivel már nagyon öreg volt, és nem tudott felmenni a toronyba -, hogy "járják végig a falut". És végig is járták.

De ekkor már elmaradt a német nyelvű szöveg, a hatos kis csoport, és a jutalom is.

Ez már a második világháború előtt volt.

Pünkösdjárás

Régen szokás volt a faluban, hogy a lányok jártak pünkösdöt köszönteni. Pünkösd napján délután öt, hat, 11-12 év körüli kislányok végigjárták a falut. Minden házhoz beszóltak, és megkérdezték, hogy szabad e pünkösdöt köszönteni. Ha igen volt a válasz akkor bementek, és elkezdtek énekelni.  
/Ennek az éneknek két változatát is hallottam./

A pünkösdnek jeles napja  
Szentlélek Isten küldötte  
Erősitse mi szívünket,  
Ugy mint az apostolokét.  
Melyet Krisztus ígért vala  
Mikor méne menyországba,  
Tüzes nyelveknek zugása  
Leszállott az ő fejére,  
Ilyen nagy hirtelenséggel,  
Ilingán-pilingán  
Jácintus keresztfán.  
Hintsetek virágot az  
Isten fiának.  
Kicsi vagyok, nagyot ne,  
Szóljatok ennek az embernek.  
Bé-bu, bé-buzát,  
Szerencsés esztendőt.  
Szárnya kentek királynéja  
Mi királyné asszonyunknak,  
Bár kalácsot, bár tiktojást,  
Katona forintot.

A csoporttal járt egy 4-5 éves kislány. Ő volt a királyné.  
Hófehér ruhába öltöztették, és kézenfogva vezették.  
A házaknál jutalmul tojást, vagy pénzt kaptak.

A szöveg másik változata:

A pünkösdnek jeles napja  
Szentlélek Isten küldötte,  
Erősítse mi szívünket  
Az apostolainak.  
Jácintus, jácintus,  
Kertbe tulipánok,  
Hintsetek virágot,  
Az Isten fiának.  
Én kisgyermek vagyok ;  
Nagyot nem szólhatok  
Mégis Istenemnek  
Szolgálni akarok.  
Szolgállok míg élek,  
Mig testemben lélek,  
Koporsó, buzaték,  
Koporsó, buzaték.  
Adjon az Uristen,  
Ennek a gazdának  
Szerencsés esztendő, ;  
Szerencsés esztendő.  
Emeljük a királynénkat,  
Mi királyné asszonyunkat  
Ekkora legyen a kendtek kendere.  
Mert minekünk el kell menni,  
Csillag után kell sietni,  
Mert a csillag nem vár minket,  
Az csak szépen elballag.  
Dicsértessék a Jézus Krisztus.



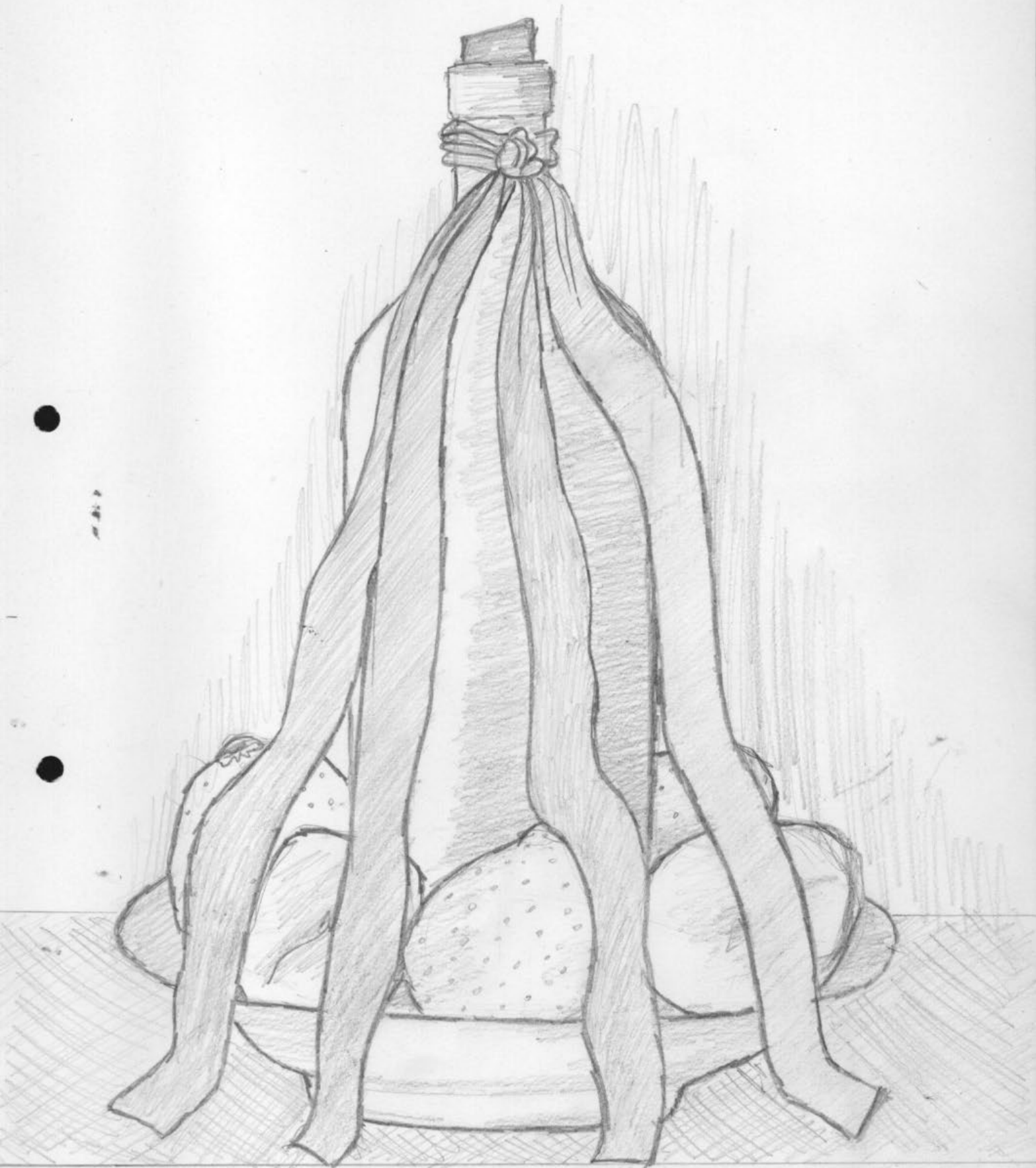
Pünkösdkirályság

Pünkösdkor az volt a szokás, hogy a legények már korán hajnalban magyarruhába öltöztek, és lóháton kinyargaltak a falu végére. Régen talán minden háznál volt ló, így ezen a mulatságon csaknem az összes 16-20 éves fiú résztvett.

Ez a játék tulajdonképpen egy lóverseny volt. A falu széléről egy meghatározott, előre kitűzött célba kellett beérni.

Aki legelőször beért, az lett a pünkösdkirály. Kivirágozták, kiszallagozták, és elmentek a kocsmába. Ott mulatoztak, és ünnepezték a győztest.

A jutalom az volt, hogy a pünkösdkirálynak e napon nem kellett fizetni, és egy évig ő lett a falu pünkösdkirálya.



### Komatálazás

Mátkázó vasárnap a faluban szokás volt komatálazni.

A lányok földiszitettek egy tálat. Beletettek egy üveget, amelyet borral töltöttek meg. Köré narancsot, fánkot és tojást tettek. Az üveg szájára különböző színű szalagokat kötöttek. Ez tette díszessé a komatálát.

Majd ezt leterítették, és két kislánnyal elküldték a megnevezett helyre.

Ott ezt a verset mondták:

Komatálat hoztunk.  
Föl is aranyoztuk.  
Koma küldte komának,  
Ha nem tetszik komának,  
Küldje vissza komának.

Utána megmondták, hogy kinek a küldöttei. Ha az elvállalta a komaságot, akkor kicserélte a tojást, a fánkot, és a narancsot. Ezután pedig komák lettek.

Nagyon érdekes, hogy ezt a komaságot tartották is a faluban, és nemcsak játéknak tekintették a komatálazást.

Hushagyói szokás a faluban

Hushagyó vasárnap a legények kimentek a hegyre, és hushagyó vasárnap, hushagyó hétfőn ott mulattak.

Hushagyó kedd, nagy ünnep volt a faluban. Minden évben ekkor báli mulatságot rendeztek. Délután a legények és lányok ünneplőbe öltöztek, és a bál helyén, a kocsmaudvaron gyülekeztek. Ott táncoltak, mulattak egészen reggelig.

Hamvazó szerdán pedig a legények elmentek a faluba koledálni. Mindenki vitt egy botot a vállán, és erre a házaknál szalonnát és fánkot tüztek, a kosárba pedig tojást raktak.

Ezt elvitték a kocsmába, megsütötték és tovább mulatoztak mindaddig, amíg a másik csoport - akik nem voltak koledálni -, meg nem hozta a lopott kakast. /Ezt később kifizették./

Ezután következett a hushagyói szokások befejező része, a kakasütés. Ez csak akkor volt hiteles, ha a kakas lopott volt.

A kocsmaudvar közepére ástak egy lyukat. Egy lyukas fazékba pedig beletették a kakast úgy, hogy a feje kilátszon, és megkezdtek a kakašütést.

Aki vállalkozott az ütésre, annak bekötötték a szemét, csépet adtak a kezébe, megforgatták az udvaron, és így nekiláthatott. Az ütésben általában megegyeztek.

Vagy csak egyet lehetett ütni, vagy pedig minden ütésért fizetni kellett pár krajcárt.

Mindenkit nagy izgalommal töltött el ez a mulatság.

Ha a kakast eltalálták, akkor a kocsmárosné megsütötte, és feltálalta a legényeknek. Ők ettek és ittak, majd újból kezdték a mulatságot.



Luca napja

Talán még ma is sokat adnak több háznál a Luca napra. E napon mindenütt felelevenítik, hogy mit nem szabad december 13-án csinálni.

A Luca napja kotyulással kezdődik.

A kotyulók korán reggel, amikor ébrednek a házaknál, végigjárták a falut, és beköszöntöttek minden házhoz.

A szobába bevittek egy tuskót, ráültek, és rákezdték a mondókára.

Jó reggelt a Lucának!  
Luca fekszik ágyában,  
Gyere Luca menjünk el, menyországot nyerjük el.  
Mert aki azt elnyeri, boldog lesz az életi.  
Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

A háziasszonynak annyi libája, kacsája, csibéje legyen,  
Mint az égen a csillag, a földön a fűszál.  
Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

A háziasszony hizójának olyan vastag szalonnája  
legyen, mint a mestergerenda.  
Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.

A háziasszonynak annyi teje, vaja legyen,  
Mint a kutban a víz.  
Kitty-kotty, gelegonya kettő, három,  
A pálinkát várom.  
Ha nem adnak pálinkát, kifurom a gerendát.  
Kitty-kotty, gelegonya kettő, nekem is van kettő.  
Dicsértessék a Jézus Krisztus.

- Előtte a háziasszony odaöntött egy szakajtó kukoricát, és igyekezni köllött, hogy egy kicsit eloptyunk belüle a zsebünkbe, hogy nekünk is jó tojó tikunk legyen.  
Asztán a háziasszony meg nagyon vigyázott ám, nehogy fővegyünk a kukoricábu, mer akkor a szerencsáját evisszük.

- Régen szokás vót, hogy ami tuskót behosztak a kotyulók, azt amikor emőntek, hama ki köllött vinni a tyukóba, hogy sokat tojjanak a tyukok.

Nemcsak a férfiaknak volt tennivalójuk e napon, hanem az asszonyoknak is kellett szorgoskodniuk.

- Lucakor már hajnaba ementünk a gyerekekkel nyulbogyót szedni. Regge összekevertük korpáva, buzáva, kukoricáva, és ugy attuk a baromfiaknak. Ha ezt megcsinátuk, akkor vót tojós is, meg kotlós is bőven.
- Napfőkötte előtt beszoktuk rázni a pemetet a tyukóba, hogy fele tojjon, fele meg kotyujjon.
- Lucakor, és Borbálakor is ementek az asszonyok a szomszéd favágatójára. Loptak egy kis forgácsot, bedobták a tikóba, hogy utána éven sok kotlós legyen, sok tojjon, és a szomszédtu meg evigyék a szerencsét.
- Luca naptyán az asszonynak az ágy lábához köllött ünyi és borsót válogatni, mer ha főkel, akkor nem lesz kotló.
- A régi öregek azt tartották, hogy Luca naptyán a déli időben le köll üni az asztal mellé az asszonynak. Fejét az asztalra hajtani, és egy kicsit aludni, hogy mentü több kotyló legyen.
- Luca naptyán asszon mönt a házhó, kapták a csávást, mögloháták, nehogy evigye a szöröncsét.

Aprószentek napja

Lucakor a fiuk jártak a faluba kotyulni. Ahol voltak kotyulni, oda elmehettek korbácsolni is.

A korbácsolás szövege így volt:

Hálaisten megértük az aprószentek napját.  
Adja isten, hogy többekét is érhessünk,  
De ne ilyen buval, bánattal,  
Hanem örvendetes napokkal.

Friss légy, jó légy, egészséges légy,  
Jó sütő-főző légy, keléses ne légy!  
Vizért küldnek borért menj!  
Borért küldnek vizért menj!  
Jó légy!

A korbáccsal a fiuk addig ütötték a lányokat, amig szalagot nem kötöttek a korbács végére.

A régi öregek azt tartották, hogy amelyik lányt nem korbácsol-  
tak meg, az egész évben keléses lesz.

Az aprószenteki korbácsot 8 szál fűzfavesszőből fonták. A ki-  
lencedik szálat kétfelé hasították, és a markolatot azzal csa-  
varták be, és úgy befűzték.





"Lakodalom van a mi utcánkban."

Bize utcásfalú. Egyetlen utcából, az Árpád utcából áll. A falu képe egy 1,5 km hosszú utszakasz. Lélekszáma tehát nagyon kevés. Kevés a fiatal is.

Nagy ünnep a faluban, ha valaki lakodalmát üli. De ezek a lakodalmak - ahogyan az idősebb korosztály mondja - már nem olyan szépek, élménygazdagok, mint a 30-40 évvel ezelőttiek. Ezt a lakodalmas hangulatot, és babonás szokásait szeretném most feleleveníteni.

Már a lakodalom előtti héten nagy sürgés-forgás, sütés-főzés kezdődött a lakodalmas házaknál. A lagzira ekkor már mindenkéi készült.

Vasárnap reggel a vendégek gyülekeztek a menyasszonyos és a vőlegényes háznál. Majd a násznép a vőlegényes háztól indul a menyasszonyért.

Az első vőfény így bicsuztatja a vőlegényt:

Halljunk szót Uraim!  
Vőlegény helyett emelem szavamat,  
Hagyjátok el kissé a szép nótákat.  
Kedves legénytársaim, ifju barátaim,  
Kikkel ezideig töltöttem napjaim.  
Sok boldog napokat időztem köztetek  
Nagyon szépen kérlek, el ne feledjeteK.  
Drága menyasszonyom, az én hitves párom,  
Lesz most örömöm, boldogságom.  
De azért titeket feledni nem birlak,  
Jó barátaimnak siromig megtartlak.  
Tisztelt Gyülekezet! Isten szent nevében,  
Induljunk el csendben, békességben.  
Vőlegény urunknak keressük fel párját,  
Az ő drága kincsét, kedves menyasszonyát.  
Szerezzünk ma neki kedvet, boldogságot,  
Hozzunk a keblére, egy szép gyöngyvirágot.

Először az isten hajlékába visszük,  
Hol szent áldás után, boldog léssen, hisszük.  
Induljunk utánam, mindnyájukat kérem!

ÉLJEN!

Ezután a násznép elindul.

A menyasszonyos házhoz érkezve, az első vőfény köszöntő szavai ismét felcsendülnek.

Ma hajnalban alig virradt fel a reggel  
Összeültünk szép számos sereggel.  
Jöttünk aztán tisztelt hajlékodhoz végre,  
Kedves menyasszonyunk nagy tiszteletére.  
Azért jöttünk e hajlékba,  
Hogy elkisérjük az isten házába.  
Kérjük a kedves szülőket,  
Eresszék a kedves szülöttjüket.  
A násznagyurakhoz volna egy kérésem.  
Itt-kinn várakozik szép sereg vendégünk.  
Legyenek szivesek őket befogadni,  
Mi sem fogunk érte adósak maradni.

/Egy másik köszöntő a menyasszony kikérésére./

Kedves vendégeim, én csak azt csodálom,  
Hogy akiért jöttünk, azt sehol se látom.  
Odabenn maradt tán? Én majd kiinstálom,  
Hogy kárba ne vesszék sok fáradságom.  
Menyasszony jöjjön ki kértemért!  
A mi seregünk nagy fáradságáért.  
Adják ki hát, legyenek szivesek,  
Mivel sok a dolgom, hamar végezhessek.  
Adják ki a métkát harmadszor is kérem,  
Várja a vőlegény türelmetlenségben.  
Szánják meg szegényt, ne szenvedtessék,  
Hanem a menyasszony karjaiba vezessék.

Majd befogadják őket a menyasszonyos háznál, koszorúslányokat, vőfényeket összepározzák, pereceket, borokat kiosztják, és elindulnak.

Közben a menyasszont és a vőlegényt ellátják egy-két hasznos tanáccsal.

- Esküvőre indulás előtt a menyasszon és vőlegén cipejébe is pénzt tettünk, nehogy megroncsák őket.
- Mikor mentek az esküvőre valamikor a fiatalok, akkor meghatta a fiúnak is az anyja, meg a lánknak is az anyja, hogy ne ám te szójj, ha gyüttök ki a templombu!  
Mer akkor majd mindig neked kell szólongatni a másikat!

A templomba indulási köszöntő így hangzik:

Halljunk szót Uraim! Egy kis csendet kérnék,  
Mert bucsuztatásom megkezdődnék.

Kedves édesanyám mikor veled beszélek,  
Akkor a szívembe nagy fájdalmat érzek.  
Te voltál gyámolitóm mindenbe nékem,  
Néked köszönhetem, hogy e földön élek.  
Most isten rendelése, hogy tőled elválljak,  
Választott párommal külön uton járjak.  
De én továbbra is gyermeked maradok,  
Hüségesszívemmel hozzád ragaszkodom.  
Bocsásd meg nekem, ha valamit vétettem,  
Anyai szereteted ne vond vissza tőlem.  
Most mindent megköszönök végre,  
Legyen szent eláttém jószágod emléke.

Kedves édesapám most tőled bucsuzom,  
Gyermeki szívemmel hozzád ragaszkodom.  
Most megköszönöm amit értem tettél,  
Napestig munkában érettem küzdöttél.  
Este ha fáradtan leültél a székre,  
Boldogan öleltél atyai kebledre.  
Mindezeket szóban nem tudom elmondani,  
Mert szívem fájdalmát nem tudom tartani.  
Bocsásd meg nekem, ha valamit vétettem,  
Engesztelődjön hát meg atyai jószived.



Kedves testvéreim tőletek bucsuzom,  
Mi kis hajlékunkból eképpen távozom.  
Bocsássatok meg mindent, amit vétettem,  
Gyermeki körünkbe ellenetek tettem.  
Én most messze elválllok tőletek,  
Bucsuzó csókokkal eképpen köszönök.

Kedves rokonok tőletek bucsuzom,  
Köszönöm szerető kegyetek, s  
Hogy hozzám mindig ragaszkodtatok.  
Most mindent megbocsátva engedjetez utra,  
Hogy így indulhassak el a templomba.

Pajtások, barátok

Bucsuzásom közbe hozzátok is szólok,  
Mielőtt tőletek sirva elválllok.  
Nektek szivemből csak egyet kívánok,  
Találjátok meg hamar ti is párotok.  
Boldogság mezején szedjetez virágot,  
Legyetez örökre boldogok, vidámok.  
Most kíséretez el az isten házába,  
A mindenhatónak szentelt templomába.  
Ott kérjetez az Istent könyörögve értem,  
Hogy bő áldását adja házasságra nékem.

/Egy rövidebb bucsuztató/

Mélyen Tisztelt Násznép!  
Halljunk egy pár bucsuszót,  
Mielőtt itthagynánk e tisztelt házat.  
Kedves menyasszonyunk így módon szólna,  
Szive érzelmétől ha szavakhoz jutna.  
Elmondom tehát mit elméje gondol,  
Így mondaná, látom bus arcáról.  
Könnyes a szemem, a szivem nevet,  
Drága leányéltem, bucsut mondok neked.



Kedves édesapám,  
Te szülőm voltál, felnevelő dajkám.  
Kedves édesanyám,  
Hogy háláljam meg szivednek jóságát,  
Anyai szivednek minden dobbanását.  
Rokonok, szomszédok, kedves leánytársim,  
Bucsuzom tőletek, könnyesek szemeim.  
Most pedig induljunk, menjünk a templomba,  
Mindenható Isten megszentelt házába.  
Kérjétek az Istent értem imádkozva,  
Bő áldását adja szent házasságomra.

- A régi öregek azt tartották, ha a fiatalom mennek az esküvőre, amellik először átlépi a küszöpöt, vagy a menyasszon, vagy a vőlegén, az viseli a kalapot.
- Ha két menyasszon esküdött egyszerre, akkor egyiknek mindig később köllött induni. Mer ha találkoztak utközbe, akkor szerencsétlenek lettek.

Az esküvőnek vége. A templomból kijövő fiatal párt és a vendégeket zenével kísérik a lányos házhoz.

Itt megint köszöntőt hallunk:

Légyen az Istennek dicsőség a mennybe,  
Szerencsésen vittük nagy dolgunkat végre.  
Legyen az uristen mindenkor vezérünk,  
Igaz gyámolitónk, mig e földön élünk.  
Váljék az uj párnak mai esküvése,  
Lelkük javára, üdvére.  
Az Isten áldása szálljon a fejükre,  
Legyenek boldogok, vidámak örökre!

- Valamikor az vót a szokás, hogy a menyasszony az esküvőre vitt a csokra alatt egy perezet. Mikor hazagyüttek, akkor ezt az eső koszoruslánynak meg köllött enni, hogy a következő évben ő legyen az első menyasszony.

- Ha az új házaspár hazamegy az esküvőről, akkor az ujaszonnya belenéznek a kéménybe, hogy ottan fekete szemű gyereke legyen, mint belül a kémény.

A köszöntések, gratulációk után az első vőfény a megterített asztalhoz ülteti a vendégeket.

Dicsérettel legyen tele ez a hajlák,  
Csendességben legyünk, hogy beszédem hallják.  
Szomorúság, bánat, mitőlünk távozzék,  
Aki nem tud semmit, most tőlem tanulják.  
Vendégeim! Az asztalok meg vannak terítve.  
Tányér, kanál, villa, késsel felékesítve.  
Jönnek majd az ételek is mindjárt sorjába,  
De nehogy az asztalról az étel elhüljék,  
S a felmelegítése dologba kerüljék.  
Tessék vendégeim helyet foglalni!  
Tálalók érkeztek messze Ázsiából,  
A magyaroknak régi, híres hazájából,  
Ügyességben nincsen párjuk,  
Én ezt garantálom!

Első tál étel lesz,  
Csirke ordítás, borju köhögés,  
Üres kocsi zörgés.  
Aztán egy beteg balha lesz  
Nyársra huzva,  
Egy beteges sündisznó bepácolva.  
Sült pecsenye helyett  
Egy nagy fejsze toka,  
300 esztendő's kerekeknek agya.  
Káposztás hus lesz  
Hasas szalonnával.  
Kifőtt pulykának  
Combja rizkásával.  
Ez lesz hát a finom eledel,  
Tessék hát uraim,  
Foglaljanak helyet!

Az asztalnál mindenki helyet foglalt. Az első koszorúslánynak a menyasszony mellé kellett ülnie és egészen éjfélig vigyázni rá, hogy véletlenül is meg ne rongthassák.

Ugyancsak szokás volt a faluban, hogy az első koszorúslány merít az ételből az új házaspárnak.

És ezekkel a szokásokkal formailag még ma is találkozunk. Majd megjelent a fehérkötényes első vőfény az első tál leves-sel. Minden fogáshoz külön köszöntőt mondott. Közben a zenészek muzsikáltak, és dusoltatás formájában mindenkinek "elhuzták a nótáját".

### Leves

Gazdám vendégeit mind felszólította,  
Tisztes becsülettel házába hívatta.  
Írántunk érzését bőven kimutatta.  
Szakácsnékkal házát megszaportotta.  
Ügyes szakácsnéink készek mindenekkel,  
Legelső sorban a jó metélt levesed.  
Melyet megcsináltak a vendégek kedvére,  
Kívánom mindenkinek jó egészségére.  
Adjanak vendégim az asztalom egy kis tért,  
Mert a vendégek számára a leves megért.

### Pörkölt rizsával

Ismét megérkeztem vendégeim, sokára.  
De merem állítani, nem jártam hiába.  
Mert olyan jó ételt hoztam valójában,  
Pörköltet rizsával.  
Mivel hogy nincs több ily izes éték,  
Magyarnak erre vizet inni vétek.  
Itt a jó pörkölt rizsával!  
Egyétek vendégeim, hogy ne vesszen kárba,  
Ne hagyjatok kérlek semmit a tálba.

### Rántotthus

Ki-ki köszörülje mostan jól a kését,  
Mert rántotthust és savanyut hoztam,  
Mégpedig többfélét.

Igazán mondhatom, ki eszik ebből,  
Mint egy hentesmester, úgy meghizik ettől.  
Kik rántotthust, és savanyut esznek,  
Mind sokáig élnek.

### Borköszöntő

Bor ennek a neve, mert a szőlőnek a leve.  
Görbe késsel kanyargatják,  
Kalapáccsal kocogtatják.  
Te bor! Te asszonyszomorító!  
Te ruharongyosító!  
Te erszényfosztogató!  
Te koldusbotra juttató!  
A mult héten is a villanykarónak vezettél,  
Az árokba meghentergettél.  
Rám uszítottad a falu összes kutyáját,  
Most pedig mars be az áristomba!  
Dicsértessék torkom,  
Vedd be édes gyomrom!!

### Pecsenye

Pecsenyét is hoztam, mégpedig kétfélét.  
Behoztam a kakast, és vele a jércét.  
Hogy jutottam hozzá, szépen elmesélem,  
Hallgassanak tehát rám, figyelemmel kérem.  
Szaladgált a kakas a jérce nyomába.  
Én meg fogtam magam, s futottam utána.  
Megcsiptem mindkettőt hamar, szerencsésen,  
Leöltem őket, leforráztam szépen.  
Lábukat szépecskén össze is kötöttem,  
Őket a tepsibe belegyömöszöltem.  
Szép piros-barnára sült meg ott a bőrük,  
Lett is vendégeknek való pecsenye belőlük.  
Nyuljanak utána, izes a falatja,  
Tessék násznagyuram, bátran kóstolhatja.



Sültliba

Sültliba nevetgél ebbe a nagy tálba.  
Tegnap még kényesen járkált a világba.  
Nem tudta, hogy ilyen nagy tisztessék érje,  
Válják kelmeteknek jó egészségére.

Tészta, sütemény

Itt a finom lisztből készült sütemény.  
Nincs ebben sem ánizs, sem mustár, sem kömény.  
Cukorral vegyítve, nem is igen kemény.  
Aki ilyennel él, nem bántja köszvény.  
Oly édes ez kérem mint a méz,  
Mindjárt megkivánja az ember, hacsak reá néz.  
Bátran lehet ennei, gyomornak nem nehéz.  
Fogjon meg hát minden darabot 9 kéz.

Ebéd után táncoltak, mulatoztak mindaddig, amig el nem jött az este. Ekkor a menyasszonyt elbucsuztatták a szülői háztól, és a násznép elkísérte a fiús házhoz, az új otthonba.

Szünjék meg most hegedük zengése,  
Némuljon el sarkantyuk pengése,  
Mert bucsuzásomnak most lészen kezdése.  
Zeng a bucsuszavam, hullanak könnyeim,  
Mert tőletek válok el, kedves jó szüleim.  
Felséges uristen, világ teremtője,  
Tekints le ezen kedves jó szülőkre.  
Kik által engem világra helyeztél,  
Most pedig számomra, más utat jelöltél.  
Tehozzád fordulok kedves édesatyám  
Könnyeimtől nézem mily borult az orcád.  
Mielőtt atyám házából kilépek,  
Tőled térdre borulva, bocsánatot kérek.  
Hát hozzád mit szóljak kedves édesanyám,  
Ki mostanig voltál fölnevelő dajkám.  
Tudom, hogy nagyon fáj anyai szivednek,  
Midőn elválását látod gyermekednek.  
Kedves édesanyám, tudom hogy szerettél,  
Mint gyenge virágot ápoltál, neveltél.

Jóra tanítottál, rossztól féltettél  
Most pedig szárnyra eresztettél.  
Kedves édesanyám, köszönöm ezeket,  
Az Isten áldjon meg ezekért tégedet.  
Kedves leánytársim, kik eddig voltatok,  
Könnyező szemekkel, köztetek állok.  
Látom, hogy ti is szomorkodtok,  
De nem azért mert sajnáltok.  
Hanem mert ti is nehezen várjátok,  
Szép koszorumból ime most kinálok.  
És nektek minden jót kívánok.  
Kedves alsó-felső jószívű szomszédok.  
Titeket is az Isten megáldjon.  
Elszáll a galamb idegen mezőre,  
Elvisszük a leányt, asszony lesz belőle.  
Isten veled lányom, drága virágszálom,  
Elmész tőlem, nem maradsz már nálam.  
De bucsuzó szavamat küldöm utánad,  
El ne felejtsd a jó édesanyádat.  
Az ittmaradottaknak jó mulatást,  
Nekünk meg szerencsés utat kívánok.

A fiús háznál a menyasszony érkezésének beköszöntése:

Szerencsés jóestét adjon az uristen,  
Megérkeztünk mindnyájan vidáman, jó kedvvel.  
Nagy fárasztó utunk nem esett hiába,  
Mert egy drága kincset hoztunk mi e házba,  
Elmult a pillanat, elhangzott az eskü,  
Egymásé lettek testestül, lelkestül.  
Nem mint idegen jött, itt van az ő párja,  
Aki őt igaz szeretettel látja.  
A kedves menyasszony most nagyon sokat szólna,  
Ha ugy szivből beszélni tudna.  
Elmondom helyette szive akaratát,  
Mivel fel akarja keresni az anyját.

Drága anyám, az a kívánságom,  
Hogy e háznál szívesen lásson.  
Anyám helyett legyen  
Szerető jó anyám, és mindig  
Szeretettel vigyázzon majd reám.  
A kíséretemet fogadják szívesen,  
És mindnyájukat áldja meg az Isten.

Ezután következett a vacsora. Az első vőfényünk itt sem maradt tétlenül. Az első fogást, a káposztát megint csak ő hozta be a vendégeknek.

Husos káposztát hoztam, ez ősi éték,  
Megkóstolni, nem volna ám véték.  
Belevágtam kilenc disznó elejét, hátát,  
Keresse meg mindenki a fülét meg a farkát.

A vacsoránál találkozunk egy külön érdekességgel is. A szakácsnék sem engedik, hogy megfélemedkezzünk róluk. Hogy a sok sütés-főzésen kívül valami hasznuk is legyen, káspénzt szednek. A bekötött kezű szakácsnét az első vőfény vezeti.

Kedves szakácsnének amint a kását keverte,  
Kezét szörnyen megégette.  
Ezért zsebbe nyuljatok,  
És forintot a kanálba rakjatok.  
Adjunk hát szegénynek most patikára,  
Kinek így kijutott a bajokból méra.

És a merőkanálba gyülik a lakomázó vendégek aprópénze.

Közben a többi vőfény sem lehet tétlenül.

- Régen szokás vót, hogy a lakodalom naptján vacsorakor eköllött lopni a menyasszony cipejét a vőfényeknek. Ezt a násznagyoknak közösen köllött kiváltani, hogy az ujaszszonynak ezzel is több pénze legyen.



- Vacsorakor a menyasszonynak rákellett tenni a vőlegény lábára a lábát, hogy letiporja mindenben.

Vacsora után ismét mulatozás, tánc következett egészen éjfélig. Éjfél előtt a menyasszonyt átöltöztették menyecske ruhába.

- Iparkodott a menyasszony éfélkor előbb átöltözni mint a vőlegény, hogy mindig ő legyen az ügyesebb. A vőlegény ingjének sarkára meg egy kicsit rálépett, hogy ő legyen az erélesebb egész életben.
- Éfélkor mikor a menyasszon fejét bekötötték, hama a fátyolt rádobták egy másik lán fejére, hogy akkor majd azon lesz a sor.
- Éfélkor mikor a menyasszonynak felkötötték az ujasszonyi kontyot a fejére, akkor elkátottamagát az ujember felé:

Enyim a konty, tied a gond!

Miután szépen felöltöztették az ujasszonyt, az első vőfény elővezette, és beköszöntötte a menyasszonytáncot.

Imitt áll előttünk az ékes menyasszony,  
Hogy menyecske fejjel először mulasson.  
Minden vendégnek egy nótát juttasson,  
Az ajándékból uj cipőt varrasson.  
Táncoljon hát vele mindenki egy kurtát,  
De el ne tiporják a cipője sarkát.  
Gondoljanak arra, hogy drágáért varrták.  
Aztán tömjék meg bankóval a markát.  
A násznagyur kezébe van egy üres tányér,  
Én kezdem a táncot, a többi még ráér,  
Addig menjenek el tizesért, százásért,  
Huzd rá cigány, huzd rá, az uj házaspárért!

Mikor már mindenki táncolt az ujasszonnyal, akkor a férj elfujta a két szál égő gyertyát. A tálban levő pénzt pe-



dig beleöntik az ujasszony szoknyájába, és tovább folyik a mulatozás. Egészen reggelig.

Ha valaki korán hazamegy, azért elmennek hosszú láncsal. Megkötik és visszaviszik a lakodalmos házhoz. Egy hosszú padra ráfektetik, tepsit kötnek a fenekére, és csipővassal ütik. Ezt priccselésnek nevezik.

És az ilyen játékos mulatozással végetér a lakodalom, a mi utcánkban.

Azonban a lakodalom után is akad még egy-két feladat.

- Régen szokás vót, hogy az ujasszony a nászéjszakán megfordította a férje feje alatt a párnát, hogy olyan gyorsan menjen el a mérge.
- Az ujasszonyt ha viszik a háztu, a szekrénylábnak mindig arrafelé kell nézni amerre viszik, hogy ne kíváncsozzon vissza.
- Az is szokás vót nálunk, hogy az uj menyecskét egy hétig nem engettük haza, mer akkor mindig hazajárna.
- Házasság után a fiatalasszony kiveszi a hajából a konty-tüket, és a férje kalapjába teszi, hogy ne uralkodjonfölötte.

### Leányprobléma

Régen is sokat foglalkoztatta a lányokat az a kérdés, hogy vajon ki lesz a párjuk. Minden eszközt felhasználtak, hogy ebben a kérdésben előbbre jussanak.

A mamák, szomszédnénik buta tanácsait mind-mind kipróbálták, hogy valamivel többet tudjanak a jövődőliről.

Amszman Vilma néni így meséli:

- Ujév naptján, amikor gyűttek a regülők, akkor minden regülőnek attunk egy szál rozmaringot szépen kiszallagozva, és azt mondták a régiek, amelliknek először aggyuk, ollan nevü urunk lesz.

- Urnapkor mikor megcsinyáták a sátorokat, nagy körmönet vót. Asztán minden sátor tele vót gyönyörü rózsákkal. Abbu a rózsábu a lányoknak kő lopnyi, karácsony böttyén megfőznyi, asztána levét egy övegbe önteni. Amikor mennek az éféli misére, oda kő öntenyi a templomajtóba, asztán azt kő mondanyi, hogy az uristen nekem annyi kérőt aggyon, ahányan ezen körösztümennek.

Aki eszt megcsinyájja, annyi kérője van, hogy száma sincs.

Trubek Rozika nénitől pedig ezt hallottam:

- Mikor lányok vótunk, avvót a szokás, hogy András bötöt tartottunk, hogy megtuggyuk, ki lesz a párunk. Nem ettünk egész nap. Este mikor lefeküttünk, férfiruhát tettünk a fejünkalá, és ugy aluttunk, hogy akkor megálmoggyuk, szókével vagy barnával álmodunk, akkor az urunk ollan lesz.

De ahogy elmondják az ő esetüket, bizony nem tudták meg, mert az üres gyomor ezt nem engedte. A kíváncsiságtól és az éhségtől még aludni sem tudtak, így kárbaveszett a kóplálás.

A Luca és karácsonyi babonák is nagyon népszerűek voltak a faluban.

- Luca naptyán köllött a lának 12 cédulát írni, amelyre különböző férfinevet írt. Karácsony éjszaka a cédulákat gombócba köllött tenni, megfőzni, és amelliket legelőször felhozta a viz, a lának ollan kérője lett.
- Karácsony éjje a lány evitt 2 pirosómát az éféli misére. Reggel és délbe megen evitte. Urfőmutatáskor háromszor megforgatta a zsebébe. Mikor hazahozta, kiát a kisajtóba, az egyiket mögötte, amilyen nevü férfi ment először arra, olyan nevü vette el. A másikat aszt meg megtakarították husfét naptyáig. Husfét naptyán megmosdósztak a kétfelé vágott piros ómában. A vizet kivitték az udvara, kiöntötték, aki arra gyütt, ollan nevü lett az urunk. Hát én amikor kiöntöttem Pista gyütt, és Pista is lett az uram.
- Emöntünk az éféli misére. Hazafelé 5-6 lán is összeverődött, mer kíváncsiak vótunk, hogy melliknek hányat röffen a disznó, amikor megrugta az ólajtót. Ahányat röffent, annyi évig nem ment férhő. Akkor kineveték azt, akinek egyet se röffent.

Most Horváth Julcsa néni mesél:

- Régön még ais szokás vót, hogy illen fiatal lányok karácson este kimentek a favágétóra, és vittek be egy öl fát. De aszt nem vót szabad senkinek se látnyi. Amikor hazamentek az éféli misérü, akkor megszámuták. Ha páros vót, akkor számithattak rá, hogy hamarosan férhőmennek. Ha pedig páratlan vót, akkor még egy ideig lányok marattak.
- Karácsonyra, amikor fősztuk a kocsonyát, este a csontot kiraktuk a verandára. Minden lán számára tettünk egyet, és melléirtuk a nevüket. Asztán emellikét evitte a kutya az férhőment hamarosan, amellikét otthatta, ammög lán maratt.



- Mikor kenyeret süttélédősanyám, aztán amive kipemetete a kemencét, azt a pemetet hama kiköllött mosnyi, hogy a lányokat otthun ne felejcsék.
- Valamikor még ollan szokás is vót, hogyha egy nagylány emönt valahová vendégségbe, akkor lefekvés előtt megköllött számunyi, hogy a szobába hány gerenda van. Ha megszámuta, akkor megámotta, hogy ki lesz a vőlegénye.
- Régönte vót ollan szokás is, hogyha a fiatalok szerették is egymást, de hát nem ugy vót mind most. Ha nem vót annyi vagyon, akkor ugye ezek má nem kerühettek össze. Akkor emöntek a szülők a javóshó, és kérték, hogy csinyájjon valamit, hogy ne kerüjjenek össze. A javós azt tanácsuta, hogy szerezenek valahogy a férfinak a hajábu, meg az üngibü. Aszt tegyék bele egy tejesfazékba, és oda ássák, ahun a legtöbbet jár. Meg is csinyátákk. A fiatalember meg csak hervatt, csak hervatt. Akkor meg az ő szülei kerestek egy javóst, hogy meggyógyiccsák. A javós viaszt öntött, és forma alapján eldöntötte, hogy ki rontotta meg. Akkor így megszakították a fiatalokat, a fiatalember meg ugyehát meggyógyut.

Ha a lányoknak sikerült udvarlót, vőlegényt szerezni, akkor nagyon vigyáztak, hogy ezt a kedvező alkalmat nehogy véletlenül is elszalasszák.

Krénusz Mariska néni így emlékezik:

- Eis egy régi szokás vót. Mikor leánynézőbe gyütt a fiatalember, ha megteccett a lánynak, mikor kikisérté a kisajtóig, hát aztán mikor visszafelé gyütt, sietett söprüt fognyi. Visszasöpörte a legén lábanyomát egész be a konyhaajtóig, hogy még többször is gyüjjön vissza.
- Ha valakinek udvarlója van, és ott akargya hanni, amikor ki megy az ajtón, háromszor befelé kell kanyarítani a söprüt, akkor nem haggya ott.



Azonban mégis előfordult, hogy egy-egy lány nem volt eléggé ügyes ahhoz, hogy korán férjhezmenjen. A falu legényei talán egy kicsit örültek is az ilyen esetnek. Huncutságukkal megtréfálták a "megvénült" lányt.

Amtszman Lajos bácsi erről így mesél:

- Hushagyó kedden régen divatba vót, hogy az a lány, aki nem ment férhő legalább 25-26 éves koráig, aszt öreglánnak tartották. A jele avvót, hogy a legénység összeverődött, és a favágítóról vitt egy nagy tuskót. Rákötöttek egy kötelet, s a kilincsre ráakasztották. Asztán kocogtattak, majd elátak a fal mellé. Amikor asztán nem nyitotta senki az ajtót, akkor bellürü rendszerint a nagylány gyütt ki megnéznyi, hogy ki kocogtatott. Akkor láttya ám, hogy üvele egy tuskót huzattak, ami annak a jele, hogy ü már megvénütt lány.

Kisgyermekhez kapcsolódó babonák

A családba a legnagyobb örömet a "trónörökös" születése jelenti. Minden szülő büszke a gyerekére, a nagyszülő pedig az unokára. Szeretnék, ha az ő fiuk, kislányuk, unokájuk lenne a legszebb, legokosabb a világon.

Vilma néni így mesél:

- Régön a 8 napnál fiatalabb gyerekágyas anyának nem vót szabad azon a kötélén átbujni, amellikre a pelenkát terítette. A pelenkát meg nem vót szabad napnyugta után kinnhagyni a kötélén, meg a favágatóra sem vót szabad emenni fáér. Déli harangszókor pedig már az ágyba kellett lenni az ujjasszonynak, mert különben elcserélik a kisbabát.

Most Rozika nénié a szó:

- Hallottam, hogy a szüleim beszétek, hogy nálunk vót egy kisgyerekes család. Szilveszterkor mind elmentek az évvégi háladásra, és a gyerekágyas asszont otthatták. Pedig ollant nem szabad utthun hannni, mer kicserélik. És bizony kisis csezték a szépasszonyok egy formátlanér. Az meg szebb vót ami az övüké vót.

Juliska néni pedig ezt mesélte:

- Valamikor a kis csecsemőkre igen köllött vigyáznyi, mer bizony vót sok boszorkánféle, kicseréték őket. És hiába vigyáztak rája, vót akiét mégiscsak kicseréték. No aki ügyesebb vót, tudósabb vót, az akkor ráütette sütőlapátra szegénkét, a kemencébe egyujtotta a tüzet, háromszor meglóbáta a sütőlapátot, asztán monta:

Ha ki nem cseréletek bedobom,  
Ha ki nem cseréletek bedobom a kemencébe,  
Ha ki nem cseréletek bedobom.

És akkor vót, hogy pillanatok alatt kicseréték a csecsemőt, és nem lett belőle torz alak.

Kisgyerekekkel kapcsolatos babonákat, szokásokat csaknem minden háznál hallottam. A legismertebbek a keresztelői szokások. A keresztelés utáni babonák talán egy háznál sem maradtak el. Minden kisgyermekkel csináltak valamit.

- Mikor a kisgyereket készítik a keresztülőre, akkor nem szabad a ruháját kivasanyi, mer akkor hiu lesz.

A tapát pedig nem szabad megcsókynyi, mer akkor későn tanul mennyi.

- Mielőtt elindutunk vóna a keresztülőre, megfüröszöttük a gyereket. Elváltunk egy pirosómát kétfelé, és azt a vízbe tettük, hogy olyan piros legyen a kisgyerek, mint az alma milyen.

Akkor evittük a templomba. Megkeresztüték. Mikor hazavittük, akkor megkérdezte az édesanya a keresztanyátu:

- Mit hoztá?

- Keresztülő bárányt.

- Vidd hama a tükörbe, nézesd bele, hogy olyan fess, csinos legyen mindig, mint mikor a tükörbe néz.

- Vélamikor az vót a szokás, hogy amikor az ujszülött gyereket hazahozták a keresztülőrü, akkor a keresztelő paplannya a tükröt háromszor letürüték. Eszt azér csinyáták, hogy a kisgyerek mindig csinos legyen.

A kislányokka még aszt is megszokták csinyáni, hogy egy ládába tették keresztülő után őket, aszt má azér csinyáták, hogy ahányszor a láda ajtaját fölnyittyák, annyi kérője legyen.

- A kisgyereket mikor a köröszülésbü hazavittük, akkor evette az édesannya, vagy az öregmama, és az ágy alá dugta, ha oda dugják is nőjjön meg.

Nemcsak a pár napos vagy hetes kisbabákkal "mókáztak", de az öregmemák tanácsát később is betartották.

Gyűjtésem során előfordult, hogy ellenkező véleményekkel találkoztam. Amit az egyik háznál szabad volt, azt már a másik háznál megcáfolták. Ez is mind mutatja, hogy mindezek a babonák csak mesék.

- A kisgyereket 1 éves koráig nem mertük tükörbe nézetni, mer aszongyák, hogy eszójja magát, asztán néma marad. 1 éves koráig pedig nem mertük hogy megázzon, mer akkor annyi szeplő lesz rajt, mint amennyi eső rácsöppent.
- Ha valamelyik kisgyerek igézetbe van, akkor az anyja fölnyalja a homlokát, és háromszor elköp a feje fölött, akkor elmulik az igézet.
- Régönte azt is tartották, hogy a gyerekek az asónadrággját vagy gatyáját egy ütő helébe köll az édesanyjának megvarrni, hogy csak egy lánt köllön neki megkérni. De a kislányok szoknyáját azt meg sokszor letenni, és sokszor fővenni, ekezdeni varrni, ezér, hogy sok kérője legyen.

Minden faluban előfordulhat az, hogy egy család hibás gyermeket rejteget. Vagy szülés oka ez, vagy gyermekkori betegség.

- Má jó régen történt, mer meg is hat az illető asszon. Nagy sár vót, esett az eső. Az lehetett ollan 3 éves. Ment körösz-tü egyik sorru a másokra, és egyszer csak nem tutta a lábát kihuzni a sárbu. Aszonták, hogy belelépett a szépasszonyok tálába. És el is bénut a lába nekijje. Mankóval fogva kellett neki járnyi és nem is tutták meggyógyítani, mer aszt a szépasszonyok rontották meg.



Az év egyes napjainak babonái

A mi falunkban élő emberek nem hisznek a babonákban!  
Talán ezzel tudnám megmagyarázni, hogy gyűjtésem során az egyes ünnepekhez kapcsolódó babonák már feledésbe merültek. Ezért sikerült csak párat feleleveníteni.

A karácsonyi babonákat Julcsa nénivel, és Éva nénivel ele-  
venítettük fel.

- Régön divat vót, hogy karácsony éjje egy csomó szénát ösz-  
szekötte az asztal alá tettek. Egy fésüt meg a terétő alá  
az asztalra, kaszaküve együtt.

A szénát vizkereszt regge a teheneknek atták. A kaszaküve  
meg lehuszták a tehenet, hogy ne legyen neki bajja. Fésüve  
meg "sajáttan" megfésüköttek, hogy ne fájjon a fejük.

Ha kukoricát is tettek szakajtóba az asztal alá, akkor azt  
meg aprószentek naptján atták a tyukoknak, hogy egészsége-  
sek legyenek.

- Régönte az is szokás vót, hogy amikor az éféli misérü ha-  
zamöntek, vót ollan ház ahunnan kieresztették a jószágot  
a válura, meg ollan is vót, ahun az istállóba minden egyet  
főkötöttek.

Azért csinyáták esztet, mer mikor a Jézus születése vót,  
akkor is hát a pásztorok hajtották oda a nyájakat, és ez  
annak a jele vót.

- Karácsony böttyén persze nem szoktunk egész délig önni semit.

Débe egy kis mézet, fokhagymát türügettünk. A fokhagymáva  
a mézet. Asztán azt a mézet otthattuk egész karácsonyig.  
Karácsony utánig is. Avva a mézze ujévkor mögszoktuk kennyi  
a libákat, hogy édösek legyenek, hogy sokat tojjanak.

- Karácsony böttyén meg mákosmácsikot főszünk. Jó mákosat.  
Asztán hattunk a tyukoknak is, hogy ollan sokat tojjanak,  
mint amennyi mák van a tésztn.

- Karácsony böjtyén édősanyám möghatta, hogy vizesruhát ne hagyjunk, ne teregessünk ki, mer az dögbőrt jelent. Abba az évbe valami állatunk megdöglik.
- Ha karácsony naptyán valaki viszi be a fát, és száka megy a kezébe, az hamarosan meghal.
- Karácsony naptyára amit ámodunk, az megvalósodik.

Az év más napjaihoz füződő babonákat mégjobban belepte az idő pora. Minden háznál csak egyet-egyét sikerült véletlenül hallanom.

- Nagyszombaton este ementünk a főtámadásra. De má délután az emberek kenték a kocsikat, hogy a kerék jó forogjon. Lőcsöket megnézték, kerékszögeket beledugdozták, nehogy kiessen a kerék. Arának lépést mentek, hogy hazának tuggyanak hajtani. No asztán mikor a főtámadás emut, akkor meghagyták, hogy mindenki a kocsihó ügyeskedjen, hogy előszöt hazaérgyünk. Akkor futott a nép, mindenki arrá a kocsira, amellikke gyütt. Hát egy éven elüfordut az, hogy hajtottunk haza, és egy kocsinak kiesett a kereke. De minden kocsis ekerüte, nem segitettek neki. Mer akkor nem érnek haza, akkor mikor végzik le az aratást.

- Szengyörgynap előtt emöntünk az erdőre nyirágér, és hazavittük. Kapulábfára kitüztük, guzst fontunk az ajtó kilincsre, hogy a boszorkán mög ne nyomjon bennünket.
- Virágvasárnap evittük a cicamacát a misére, és megszentüttük. Hazavittük, és ha vihar gyütt, három kis szömöt, vagy három ágot bedobtunk a tűzbe, mögszünt a vihar. Kinek fájt a torka, egy szömöt lenyet, mögszünt a fájás.
- Fájdalmas pénteken nem vót szabad fésüködni, mer azt tartották, hogy akkor elmegey a hajunk.

- Urnaptyán ementünk a misére. Igyekeztünk, hogy minden sátorbu egy ződágot, virágot hozzunk. Azt megtakarítottuk egész éven. Azér takarítottuk meg, mer azt monták a régi öregek, ha megtakarítjuk, akkor tűz abba a házba nem lesz.
- Mindenszentekkor rétest szoktunk sütnyi. Asztán jó öttünk. A mama meg ránk szót, hogy haggyatok ám a halottaknak is, mer majd az éjje hazagyünnnek.
- Szilveszterkor sütötték a pogácsát. S minden pogácsába egy szál tollat töttek. Kié elégett, az hamarosan möghat.
- Valamikor akinek főkényes vót a keze, nem ment ám el mingyár az orvoshó.  
Montak rá az asszonyok tanácsot.  
Hát komámasszony hogyha ujhód lesz, akkor mennyen ki az isten ege alá, asztán csak cirógassa a főkényét, csak cirógassa, és mondja:

Ujhód, ujkirály,  
Engem lakodalomba várj,  
De én nem mehetek el,  
Főkényemet küdöm el.

Asztán majd a következő hónapra, amire megen ujhód lesz, a főkény emullik.

- Régen ha valakinek sebes vót a feje, azt ujhód péntektyén levitték a folyóra, és ott vizelejbe háromszor lemosták a fejét. De sem amikor ment a folyóra, sem mikor gyütt vissza, visszanéznyi, és beszényi nem vót szabad, mer akkor nem gyógyut meg.
- Mikor zsupputuk az épületeket, akkor mindig fottán zsupputuk, mer ha ujján zsupputuk, mögötték a verebek.



- Mikor meszenyi szoktunk, mindig fottán meszet édösanyám, mer ha ujján meszet, akkor aszonta, hogy sok balha lesz.
- Ha valahun sok csótán vót, vagy ilyen másik bogarak, mer régen tudod ollan füstöskonyhák vótak, asztán a korom alá aláfészketek. No de alig várták má a nagypénteket, majd emennek akkor azok. Beletötték gyufáskatulába, evitték a másik szomszédhó, hogy majd emennek oda a csótányok.
- Nagypénteken nem szabadott addig tüzet rakni, mig a nap fő nem ket, vagy a faluba füstöt nem láttak valahol. Mer ahol legelőször raktak tüzet, odamentek a férgek.
- Régönte emöntünk nagyszombaton a hetes misére. Mögszentütek a judást, hoztunk haza kanócot. Husvét napyán avva raktunk tüzet, hogy a férgek távozzanak a háztu.
- A nagymama meg ugy szokott, hogy nagypénteken hajnaba főket. Fogott egy füsöprüt, és a falakat végigszaladgáta. Konyhábu szobába, kamrába ment, egyik helyrű a másikra. Asztán szalatt ki vele a nagykertbe. Messzi evitte. Kérdeztem tüle, hogy micsinyát, mér csinyájja esztet? Aszonta, hogyhát a férgek étávožnak akkor innen a lakásbu. Aszonta hogy minden házná ezt meg kő csinyáni, mer másképp csótány lesz meg egér. Igy asztán eltávolottak a háztu.



A növények és állatok világához  
fűződő babonák

Régen a falusi emberek mindegyike a saját portáján dolgozott. Művelte a földjét, gondozta állatait. A családnak ezzel teremtette meg a megélhetést.

Hogy egy gazdasági év sikerüljön, ebben nagyon sok tényező szerepet játszott. Ezt a sikeres évet próbálták talán még eredményesebbé tenni babonáikkal.

Én legalábbis ennek tulajdonítom azt, hogy gyűjtésem során a legtöbb babonát a növény és állatok világával kapcsolatban hallottam.

Julcsa néni így mesél:

- Mikor vöszök kisebb malacokat, asztán berakom az óba, nagyfejszét töszök előbb oda, hogy ollan erősek lögyenek mind az a nagyfejsze.
- A csirkéket is mikor leengedem, azokat is vasra eresztetem, hogy erősek legyenek.
- Ha hizlaldába tögyük a göbedisznót, akkor hátturu tolluk be az óba, hogy ne bugjon.
- Mikor lovakat hajtunk, nyirfaostor nyelet faragunk, avva üssük a lovat, hogy meg ne igézzék őket.
- Vende naptyán, mikor még parasztok vótunk, nem mertünk befognyi egész nap. Akár millen sürgös dógunk vót, mer aszongyák, akkor mögdöglik valami jószág.
- Hushagyókor szokás vót hust kövesztenyi. Annak a levébe szokott a mama káposztát főznyi. Azt etette mindig a padlásra. Nagypénteken azt atta mindig a disznónak, mer bizony üneki mindig jó disznai vótak. Vész sohase keringette a házat, mer ü megbabonászta őket, és az igen hasznos vót.
- Idegen állatot kétszer mög kő forgatnyi a láb alatt, hogy ne mennyen el.

- Ha új állatot visznek a házhó, akkor annak a szőrét vagy a tollát le kell sározni a kűszöb alá, hogy hamar megszokjon.

A szomszédasszonyok között általában verseny folyt. Vajon kinek lesz több csibéje, kitud több tojást piacra vinni, és melyik háznál lesz előbb kotló. Mindenki első akart lenni.

Rozika néni kezdi a beszélgetést:

- Régönte szokás vót, hogy mikor a kiscsirkéket meggyelütük - hogy megkülönböztessük a szomszédétü -, akkor rostába tettük őket. Abbu a szómábu amilyen üt a kotlós tetünk le a földre, és meggyujtottuk. Annak a fűstyén meg-ráasztuk a rostát, hogy egészségesek legyenek a kiscsirkék.
- A csirkéket mikor leraktuk először enni, tojást főzünk nekik, hogy jó tojók legyenek.

Juliska néni is bekapcsolódik:

- Az én anyósom meg Borbálakor szokta a tikokat megköszönteni. Regge korán, még sötét vót, kiment, vitte a pemetet. Kinyittya a tikólajtót. Bezörget, belengeti ott a pemetet, és mongya:

Jó regget agyonisten, kedves édes tiktyaim.  
Egy része kotyujjon, másik része kodákujjon,  
A harmadik meg tojjon.

Aztán vót azután kotlós is, tojós is, meg minden féle.

- Régen az is divat vót, hogy a babonás asszonyok vittek a malomba kukoricát darátatni. De csak azért, hogy a szomszédasszonyébu tuggyanak lopnyi, hogy nekik is jó tojó tiktyaik legyenek.

- Hushagyó kedden meg az asszonyokná szokás vót az is, hogy napkete előtt kivitték a küső kertbe a tyuktollat. Azért vitték azt ki, hogy a tyukok arra mennyenek ki legeni, és jobb tojók legyenek. Aztán ha valaki észrevette az illen boszorkányos öregasszonyokat, és leste őket, akkor rájuk kiabát, vagy fütyüt, akkor az má nem vót érvényös.
- Hushagyó kedden a háziasszony tésztát gyurt. A kezén maradt morzsákat a tyukoknak kellett adni, hogy sok jó tojó tik, és kotló legyen.
- Amikor hushagyó kedden vágták a háziasszonyoka tyukot, akkor a szomszédnak a főggyére szokták önteni a tyuktollat, Azér, hogy a baromfiak abba az évbe a szomszéd főggyét kapargájják.
- A régi öregek azt tartották, hogy mikor tyukot ütetenek, akkor fottán nem ütettek, mer akkor a csirkék mind megdöglöttek.
- Azt is tartották a régi öregek, hogy guzsa naptján nem jó tyukot ütetni, mer akkor minden csirke györcsös.
- Guzsa hétön nem szoktak régön csirkére ütetni. Vagy ha akkor ütettek is, kis guzst köllött a fészekbe csinyáni, kis szénakarikát, mer másképp nem kenek ki. Hetfén köll ütetni, akkor mind kikel.
- Kotlót csütörtöki, pénteki nap ütetem, hogy sok kokas legyen.

Azonban nemcsak a tyukokhoz kellett nagy haszonnak lenni, hanem a tehénekhez is. Szükséges volt, hogy sok tejet fejjenek, hisz ebből állították elő házilag a tejfelt, vaját, turót. Hasznót hozott a házhoz a szaporulata is.

- Szokás vót nálunk, hogy ha a tehén megborgyazik, akkor aznap nem adunk ki a házbu semmit. A szomszédasszony jába is



gyün akármit kérni, nem kap, merhát akkor eviszi a szöröncsét.

- Az is egy szokás vót régünte, hogy ha megborgyazott a tehén, akkor meghitták a gyerekeket a környékről fröccstejet inni. Letették a tálat a konyhába a fődre, és a gyerekek körüülték. Mikor már látta a gazdaasszony, hogy fogyatékbá van a tej, akkor mögfogta a szűrőbostát. Odatartotta a gyerekek feje fölé. Persze ugye vizet öntött bele. A gyerekek fickándoztak.

Igy! Igy! Igy kő, hogy így fickándozzon a borgyu.

Asztán futóra az istállóajtóhó. Rugódozzátok meg az istállóajtót, hogy a borgyu is illen friss legyen, mint ahogyan ti rugódoztok.

- Régön az is divat vót, hogy a tejet napnyugta után nem adták oda az asszonyok, hogy megyén keresztü vigyék. Ha pedig odaatták, akkor tettek bele egy csöpp kis sót, vagy egy kis kenyérzsurmát, és keresztet vetettek a tejre. Ez mind azért vót, hogy meg ne roncsák a tehenet.

- Mikor a tehén alu eszoktuk annyi a kisborgyut, mindig hátta tótuk ki az istállóajtón, hogy az annya ne sirassa. Mer ha úgy vezettük ki rőndösen, akkor majdnem mögszakatt a réjásba az annya.

- Ha esőbe hajtottuk ki a jószágot a legelőre, akkor a pásztornak ahány darab kiment, annyi darab tojást attunk. Ezt a fődön gömbölgettük, hogy ollan gömbölüek legyenek a jószágok is. Meg a kenyérbü is vágtunk egy szeletet, abba meg a szentüt barkábu, a virággyábu nyomtunk bele, azért, hogy a jószág hazatalájjon.

Éva néni a vételről és az eladásról szól:

- Mikor a gazda vött tehenet, addig nem vezették be az istállóba, még az ajtón kivü a konyhakötént leterítették. Azon vezették körösztü, hogy szöröncse lögyön hozzá.



- Ha valaki vett tehenet, akkor a családba a legöregebb asszony az udvar közepén ráüt egy mozsárra, aztán ugrát. Azér csináták ezt, hogy a tehénnek a haszna a házhó meny-nyen.
- Amikor elatták a tehenet, és vitték el, akkor főmarkutak egy csomó szómát. A hónuk alá vágták, és evitték annak, aki mögvötte a tehenet. Azér, hogy a hasznot evigyék a vevőnek is.

A főzéshez szükséges zöldségfélét is mindenki otthon ter-  
melte meg. Azonban igyekeztek a piacra is juttatni belőle.  
Hogy jó minőségű legyen termékük, ahhoz egy-két hasznos ten-  
nivalót kellett elvégezniük.

- Régen mikor az asszonyok mákot szoktak vetni kézze, ak-  
kor addig nem szótak senkihő egy szót se, amig a mákve-  
tést be nem fejezték. Azér, hogy a mák ne legyen kukacsos.
- A tököt futva raktuk, hogy az is fusson.
- A régiek azt is tartották, hogy virágnapon nem jó papri-  
kát vagy paradicsomot vetni, mer az csak mindig virágzik,  
de nem terem.
- A káosztát águsztus 29-én van János fővétele, fejevétele,  
azon a napon nem mertük bevágni, mer aszonta a nagyanyám,  
akkor erohad.
- Ujévkor mikor szoktuk a fánkot dagasztani, jó tészta-  
kézze kimentünk, megráztuk a legközelebbi fát, hogy so-  
kat teremgyenek.  
Hushagyókor ugyanezt csinátuk.

- Amikor elfogyott a szentüthos, akkor a csontot megtakarították. Kivitték a kukoricafődre, mer ha a szentütcsonot ott lesz, akkor az ürge nem eszi meg a kukoricát.
  
- Hushagyó kedden meg az vót a szokás, hogy a szőlősgazdák kimentek a szőlőhegyre még napkelte előtt. Megmeccették a szőlő négy sarkában lévő egypár tükét, ugyhogy jó termő legyen.
  
- Urnapterén emöntünk a misére. A megszentüt sátorbu hoztunk haza ződ ágat, s kivittük a kertbe. Mőglegyeztük a káposzta palántát, és a közepére leszurtuk, hogy a hangyálok mög ne egyék.

Babonás történetek

Gyűjtésem során több babonás történetet is hallottam a faluban. Nagyon érdekes, hogy az emberek nem hisznek a babonákban, és a babonás élet is feledésbe merült.

Azonban ezeket a történeteket, meséket, több esetben is megtörténtnek vélik.

Lajos bácsi meséli:

- Még egész kisgyerek voltam, amikor ezt a történetet az öreg szomszédbácsink meséte.

A faluban akinek jó fejős tehene volt, azt mind boszorkánynak tartották. \*át egy alkalommal, meghat egy ilyen asszony. Temetés napján, amikor elindultak a halottal a temetőbe, akik visszaneztek, lovas huszárokat láttak gyünni nyugat felü. Rossz idő volt. Az utak sárosak voltak, és ezek mégis nagy porfelhőt vertek. Temetés után az emberek kimentek a mezőre megnézni, hogy micsoda kár érte a vetést. Hát aztán semmi nyomot se láttak. Mer csak az ördögök voltak, akik a boszorkány temetésire együttek.

- Ezt is az öreg szomszédbácsi meséte. Amikor ü még legén volt, aztán a tehenüket éjje mindig kifejték. Hát egyszer éféltájba ment haza, és egy nagy fekete macska gyütt el a tehén alu, nyata a száját.

Hama bezártá az ajtót, ablakot, hogy na most a macskát agyonüti. Ekezdte hajszüni az istállóba. Többször meg is ütötte. Egyszer a macska fölugrott a sráglára és etünt. Sokáig kereste, de az istállóban a macskát többé nem látta. A szomszédbácsi azt mondta, hogy csak boszorkány lehetett, mer csak az tud illen nyomtalanul emenni.

Ezután Rozika nénié a szó:

- Régente a fonóba jártak a lányok. Tizenöten, huszan.

Aki azt tartotta, hogy tud fonni, az vitte a rokkáját, és fontak. De megmöntek ám a legények is a fonóba. Ugyhogy minden egynek volt valakije. Hát egy lánknak egy idegen fér-

fi ment oda be. Két-három este a lán szóba át vele. De negyedik este észrevette, hogy lólába van. Akkor ő nem ment el a fonóba, de a legén emönt. Kérdezte a lányoktu, hogy mér nem ment el a lány. Na asztán ötödik este akkor ement, és akkor megmonta neki, hogy lólába van. Azon a helön etünt.

- Nagypám emönt a rokonokhó. Mikor odaért a nagyhorokhó, egyszer csak nagy szél támatt, főkapták öregapámat a szépasszonyok. Magasra föleleték, ledobták.

Hát arra jártak a kómárok, mentek a vásárra. Látták, hogy egy kis piros posztó van a hóba. A szüre ujja vót öregapámanak. Emelik ki, emelik ki, hát kigyün belüle egy ember. Igen meg vót fázva. Evitték, hát hogy majd valahol leteszik. Kérdezték merre való. Hát monta hová való. Hát aztán megen főkapták a szépasszonyok mikor létregyütt. Megen beledobták a hóba. No aztán öregapámat megen a piros szüreujjáru ismerték meg. Annak a segítségéve taláták meg. Aztán ugy hozták haza kocsin.

A következő történetet ismét Lajos bácsi meséli:

- Öregapámtu hallottam, hogy idekerüt Bizére egy lány, és meghat neki az ura. Ő kiment a hegyre utána lakni, és ott hegypásztorkodott. Hát egyik éccaka járta körü a hegyet, és egy szőlőbe hallotta, hogy szépen énekelnek. Ő fogta a pisztóját és odalüdözött, és utána amerre ment mindig ment utána ez a hang. Mikor hazament a lakására, ott meg az ajtóba énekütek neki. Meg a pince végibe vót venicsecsomó összerakva, és mindig aztat tördeték. De mikor kigyütt megnéznyi, a venicsének semmi baja nem vót.

Aztán mindig azt monta, szeretné látnyi, aki a venicsét tördeli. Hát egyik vasárnapi nap elüvette az imakönyvét, és ott imátkozgatott a pince ajtóba. Megjelent előtte egy 8-10 éves kisfiu. Ott át, és nészte. Aszongya neki, hát te mit kereső itt? Hegyibeugrott, és fölökte. Mire az főtápáskodott, a gyerek etünt, suhun nyoma se vót neki.

Utána emönt a javósasszonyhó, hogy hát üvele mi történt, mindig kísérik. A javósasszon azt monta neki, hogy egy boszorkán kíséri, aki megjelönt előtte fiu képiben.



Juliska néni is segített nekem. Tőle ezt hallottam:

- Mikor az én apám fiatalember vót, emöntek a hegyre a barátjával, a Gáborral. Ekéstek. Ollan éféltájba gyűttek haza. Hát az egyik ódaba látnak egy lángot. Odaszaladnak, hogy mi lehet az. Semí se vót. Emeséték másnak. Azok azt modták, hogy ott sok pénz lehet elásva, és azt amikor holdtölte van, akkor köll elmenni éféltájba, azt fölászni. Senkinek egy szót se errü, meg egymás között se szabad beszényi, mer akkor e-tünik a pénz. El is mentek a Gábor baráttyáva. Ásták, ásták, de monták azt is nekik, hogy a pénznek az őrzői majd mind mennek arra, különféle állatok. De nem kő túlük fényi, csak ássák tovább a pénzt. Hát amint egy méterre talán leástak, gyün egy nagy fehér kutya. Minden kutyát ismertek a faluba, de tutták, hogy ez nem odavaló.

Gonduták, ez biztos a pénznek az őrzője.

Hát az én apám fogott egy darab hontot, ódabadobta azt a nagy fehér kutyát.

A Gábor baráttya monta neki: - mér dobtad meg!

Ammeg mongya: - Navége mindennek, mér szótá! Vége!

Juliska nénitől tudtam meg a vizcsinálás titkát is.

Egyedül csak ő mondta el ezt nekem.

- Régen nem köllött bizony ennyi orvosság. Ha vót valakinek egy kis baja, annak csinyáták a vizet. Legtöbbször ugye, akineka szöm ártott. Megmosdatták vele, ivott három kis kortyot, möggyógyut. Én is mögtanutam vizet csinyáni. Mer nem ollan nagy kunct vót. Imátkoztam miatánkot, üdvözlégyet, 3 szöm parazsat köllött abba a kis pohárba tenyi, amibe viz vót, és azt a varázsigt mondanyi:

Kalap alu gyütté, kalap alá menny, ha  
Kony alu gyütté, konty alá menny!!

És megtuttuk, hogy férfi vagy nő igészte meg az illetőt.

Julcsa néni így emlékezik:

- Vót egy bácsi, aki vőlegény vót. Asztán messze járt a menyaszszonyáhó. Mikor gyütt haza, ott valami összefoló vót, aztán

két szép lány mosta a lábát. Monta, hogy üjjenek föl a kocsijára. Hát azok meg föl is ütek. Aztán eccer megláttya, hogy az egyiknek lólába van, meg a másiknak is. Hát nem mert nekik szónyi. Aztán a lovai már majnem megszakattak, annyira huszták a terhét. Mikor leszátak, akkor azt mongyák a legénnek: - köszönheted, hogy nem szótát. Ekkor a lovai megiramottak, és meg se átak hazáig. Mer most olyan könnyen futottak. De még azok fönnvótak, addig meg majdnem mögszakattak.

- 
- Az öregektü hallottam, hogy vót itt egy öreg bácsi, a marcali hegybe vót nekik szőllejük. Ha valaki hozzányut a gyümölcséhő, vagy szőlőhő, vagy valamihő, az onnan el nem tudott addig mönnyi, még ar öreg oda nem ért. S akkor megcsapta a vesszejéve, na aszongya te gazember menny má el innen. És csak ekkor tudott emenni.

### Technikai találmányok

A régi, falusi poros utcákon az ökrösszekereken kívül nem lehetett látni mást. A technikai találmányok ide csak megkésve jutottak el. Az embereket csak a körülöttük lezajló események érdekelték, és a távolabbi hírek, felfedezések már nem kerültek el a falusi otthonokba.

Az autót és a kerékpárt ekkor még ők nem ismerték.

Ha mégis láttak valami járművet, akkor ezt valami csodás lénynek képzeltek el.

Igy történt ez az alábbi esetekben is..

Juliska néni mesél:

- A ludvércot sokan emlegették, csak azt nem tudtuk, hogy millen. Na eccer aztán az egyik asszon korán főket kenyeret sütnyi. A konyha ajtaja az uccára nézett, így ki lehetett látnyi. A kemencébü kivilágított a tűz. Eccer csak egy ember odaáll az ajtóba, hogy mongyák meg, hogy merre kő menni Kanizsára. Az asszony kimegy hogyhát megmutattya neki. Az megköszönte és fölugrott a ludvércre, és úgy enyargat vele, hogy csak bámutak. Főláztotta az asszonyokat is, hogy ű látta a ludvércot. Hát körülbellü kerékpár vót, amire fölugrott.
  
- A Szanyi bácsi meséte, hogy amikor ű gyerek vót, akkor a gróf Hunyady vött egy atót. Éjje szokott mennyi Kétherü Mesztegnyőre vadásznyi. Egy éjje meglátta valaki, hogy erre jár egy ördögös masina, valami ördögsekér. Két nagy világító szeme van. Elmonta másoknak is, meglesték. Tényleg igaz vót. Elhatározták, hogy űk ezt agyonverik, mer ez valami veszedelmet jelent. A sok nép összeverődött kaszáva, velláva, fejszéve. Hát a Széchenyi gróf megtutta, hogy mit akarnak az emberek. Ő magyarázta meg nekik, hogy ez külföldről hozott egy automobilt, és azon jár. Nehogy mergyék bántani! Hát így győzötték meg az emberek róla, hogy az nem ördögmasina!!







## Gyermekjátékok

### Borsózás

E játékot nyolcan játszották.

Az utra egy deszkát tettek. Egyik vége alá követ helyeztek, hogy magasabban álljon. A deszkára egy kockát tettek /ezt tekintették borsónak/.

A nyolc játékos közül négyen ütöttek, négyen pedig kint voltak.

A deszkán levő kockát kiütötték, és vele együtt a botot is kidobták. Ezután a botért kellett szaladni.

Aki a lécz mellett állt, az meg kifutott a kockáért.

Ha előbb beért a kockával mint a társa a bottal, akkor annak ki kellett állnia a játékból.

### Becsaló

Volt olyan labdajáték is, amit becsalónak neveztek.

Többen is játszhatták.

1 dobott a labdával. A többiek pedig a kert mellé álltak, és őket célozta a dobó. Amelyiket eltalálta, az a dobó mellé állt a kihuzott körbe. Ezért is nevezték becsalónak.

Mindaddig ment a játék, amíg a dobó az összes gyereket el nem találta.

Amikor mind eltalálta, akkor újra elkezdtek a játékot.

### Csigázás

Régen a fiuk körében kedvelt szórakozás volt a csigázás. Volt egy csiga alakú fa, amit akkor csigának neveztek. Négy pereme volt, és a vége hegyes. Egy szöveget /jancsiszög/ beleütöttek, és ezen forgott.

A nyélre madzagot tekertek, majd megrántották. A csiga forogni kezdett, amit a madzaggal irányítottak.

Ha jó ut volt, akkor sokáig lehetett hajtani ezt a kedvelt játékot.

### Körcözés

Régen, talán már 50 évvel ezelőtt, amikor még földes utak voltak, a gyerekek között nagyon elterjedt játék volt a körcözés.

Ezt a játékot hatan játszották.

4 lyukat ástak a földbe. Kb. 2 m szélességben, és 3 m hosszúságban. Négyen a lyuknál álltak, kettő pedig középen. A lyuknál álló fiuk kezében bot volt. A kör közepén állók pedig egymásnak labdát dobáltak. A kívülálló fiuknak ezt a labdát kellett kiütni. A dobálódzó fiuk pedig azon incselkedtek, hogy a lyukból kivett bot helyére beletegyék a labdát. Ha ez sikerült, akkor csere következett.

A lyuknál álló fiu labdát dobált, a körből kijövő pedig bottal játszott tovább.

A cságvári kápolna

A gyerekek egymás kezét fogva kört alkottak. Egy kislány a kör közepén táncolt, és énekeltek.

Cságváron volt egy kápolna.  
Cságváron volt egy libidérom labda,  
Labdariom, libidérom, kápolna.

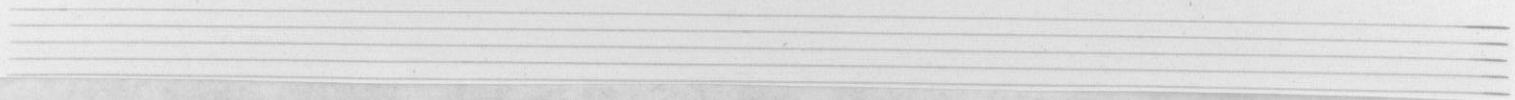
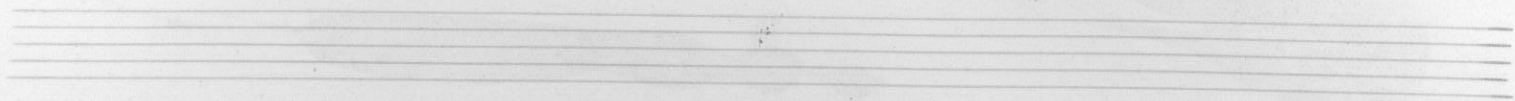
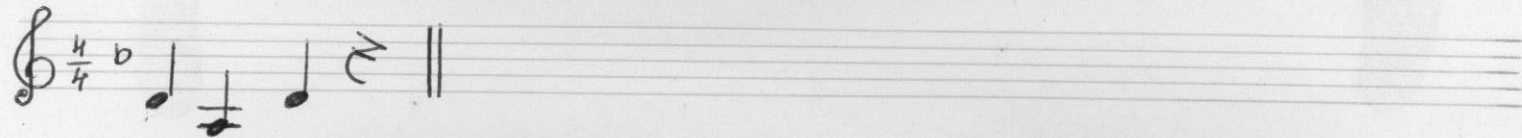
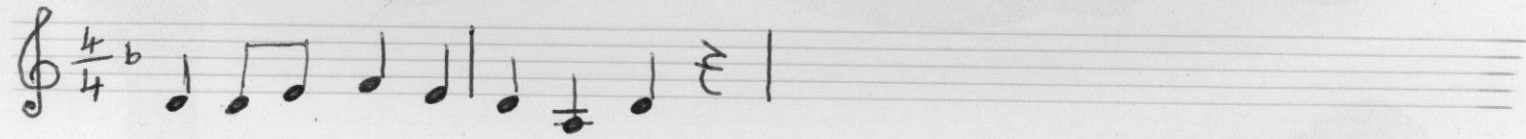
Abban legelt egy kis csacsi.  
Abban legelt egy libidérom labda,  
Labdariom, libidérom, kiscsacsi.

A csacsi neve Kati volt.  
A csacsi neve libidérom labda,  
Labdariom, libidérom, Kati volt.

Sajtárba vittek friss vizet.  
Sajtárba vittek, libidérom labda,  
Labdariom, libidérom, friss vizet.

A csacsi igen jót ivott.  
A csacsi neve, libidérom labda,  
Labdariom, libidérom Böske volt!

Amikor azt énekelték, hogy "sajtárba vittek friss vizet", akkor a közepén álló kislány felemelte a kötényét, és oda-ment valakihez. A következő ben ő állt be a kör közepébe, és az ő nevét énekelték ki a lányok.  
És ez mindig így ismétlődött.

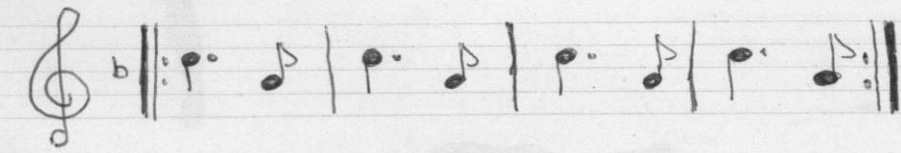
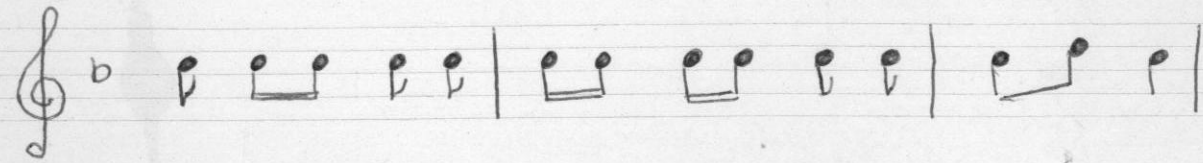
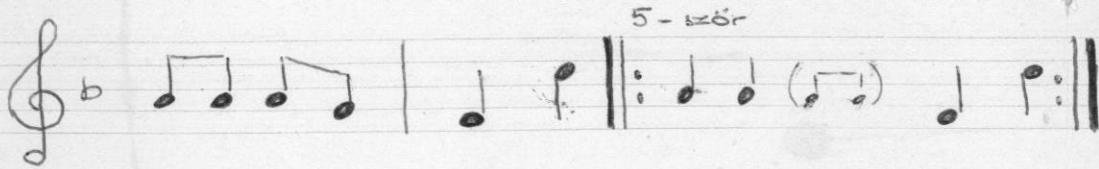




Haj szénája, szómája.

A játékosok körbeálltak. Ketten pedig a kör közepén összekapaszkodva táncoltak. Keringőztek, majd a gyorsabb résznél csárdást jártak, és így énekeltek:

Haj szénája, szómája,  
Széna szakadékja.  
Benne vagyok kerékasszony,  
Kerék kis menyecske,  
Öleld akit szeretsz,  
Ezt ölelem,  
Ezt csókolom.  
Diván dorombotja,  
Piros rózsa,  
Nyilik rajta.  
Haj dina-derce,  
Kukorica-derce,  
Ide is, oda is,  
Énrólam is gondoskodják  
Tovább is.  
Zibet, zabot a lovának,  
Gyöngy koszorút a lányának,  
Eztet lányok szépen fujjuk  
Kati járja az anyjával,  
János az apjával,  
Coki baba kifele!!



Azabad munkamegosztás

Ezt a kis versikét Károly Józsi bácsitól hallottam. A nagyapja meséi, versei közül erre az egyre emlékezik. Pedig ahogy ő mondja, tőle csak német beszédet hallott. 3-4 éves lehetett, amikor a térdére ültette, és ezt mondta:

Hopp, Rösserl, hopp!  
Fahrmer in der Stodt.  
Um a Leibel Prot,  
Um a Scheidle Weín.  
Trei, trei, trei, fahrmer ins  
Bäckerhaus, bringmer drei  
Fleckeraosz  
Mir oani, dir oani  
und die grobi Esel gar koani.

/A bácsi nagyjából tud németül beszélni, de írni nem. Így az aláhuzott szavak az ő kiejtése és fordítása alapján lettek leírva. Melyeket szótárba nem találtunk meg./

Hopp, lovacska, hopp!  
Megyünk a városba.  
Egy kenyérért,  
Egy üveg borért.  
Három, három, három,  
Elmegyünk a pékhez.  
Hozunk 3 zsemlyét  
Nekem egyet, nekéd egyet,  
és a durva számárnak  
egyet se!